

Filosofování a četba

Všechny nové myšlenky se rodí z myšlenek starých, ale docela jinak, než jak se všechny organismy rodí ze svých předků a posléze rodičů. Každá nová myšlenka (téměř každá) začíná tím, že se pokouší o něco, co vypadá jako popření nějaké myšlenky staré. Popření nikoli ve smyslu odmítnutí a odhození, nýbrž naopak ve smyslu uchopení něčeho, co vlastně uchopit nelze; nemůžete přece „uchopit“ něco, co tu před vámi není. Před vámi jsou nějaká písmena, nějaké řádky, ale slova a jejich smysl si musíte vymyslet sami; nebo k vám doléhají nějaké zvuky, ale porozumět jim jako nějakému ústnímu sdělení, to vyžaduje nejen vaši pozornost a chuť tomu porozumět, ale také schopnost si vymyslet to, co chtěl promlouvající říci. Proto také naslouchání výkladu nějakého myslitele nebo pozorné čtení jeho textu začíná tím, že se pokoušíte ze zvuků nebo napsaných nebo tištěných znaků dospět k tomu, co nejsou ani zvuky ani znaky, ale co je nějak „za nimi“ či „pod nimi“ (také se někdy říká „mezi nimi“, ale to není zrovna nejlepší způsob, i když ho někdo použije pro celé řádky). Ty zvuky nebo ty znaky, ta psaná nebo tištěná písmena jen slouží k tomu, aby vás vedla jinam, tedy nikoli k sobě, ale k významům, k smyslu toho, co autor míní. A to není ani slyšet, ani vidět – tomu musíte porozumět, to se musíte pokusit pochopit, a to nejde jinak, než že to znovu vymyslíte. Slyšené nebo přečtené vás vede k tomu, abyste si vymýšleli spoustu nových věcí, na které byste jinak nejspíš nepřišli, které by vás pravděpodobně nikdy nenapadly a s kterými by se jinak vaše vlastní myšlenky asi minuly. Jenže na tom všem je nejdůležitější to, že se s žádnou cizí myšlenkou nikdy nemůžete setkat tak, že ji máte prostě před sebou, nýbrž jen tak, že si ji sami vymyslíte (ovšem nějak inspirováni a navedeni, ale to na věci nic nemění). Důležitost četby filosofických textů je proto mimořádně důležitá; ale tak, jako text může řádně přečíst jen ten, kdo číst umí (a kdo zná jazyk toho textu a mnoho různých konotací jednotlivých slov atd. atd.), tak může náležitě přečíst filosofický text jen ten, kdo je schopen filosoficky myslet, a to znamená také: kdo je i filosoficky připraven to s porozuměním přečíst. Takže tu první formulaci musíme brát trochu s rezervou: nové myšlenky se mohou rodit jen za předpokladu, že znáte myšlenky staré, ale se starými myšlenkami se můžete opravdu setkat, jen když máte nějaké myšlenky vlastní. A protože ty vlastní myšlenky bývají většinou odněkud zaslechnuté, velmi často se pak ukáže, že ty vaše vlastní myšlenky vlastně vůbec nejsou vaše vlastní, ale že je měli na mysli už mnozí lidé před vámi. Ale ty staré myšlenky, které – jak se říká – k vám dolehli, aniž víte jak, jste si přece jenom museli vymyslet nejprve sami, tak říkajíc na zkoušku, abyste je teprve později mohli opravovat a domýšlet.

(Písek, 050709-1.)